

Asia: VN/1230/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Perheenyhdistämisen odotusaikaa koskeva ehdotus

Arene ei ota yleistä kantaa perheenyhdistämisen maahanmuuttopoliittiseen sääntelyyn. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta oleellista on arvioida, miten ehdotettu odotusaika vaikuttaa Suomen kykyyn houkutella ja pitää kansainvälisiä opiskelijoita, erityisesti aikuisia, työelämäkokemusta omaavia ja perheellisiä opiskelijoita.

Perheelliset opiskelijat eivät ole yhtenäinen ryhmä. Osa heistä on jo korkeasti koulutettuja, työelämässä olleita ja Suomeen pidemmällä aikavälillä kiinnittyviä osaajia. Tämä koskee erityisesti ylempien ammattikorkeakoulututkintojen opiskelijoita ja sellaisia aloja, joilla Suomessa on osaajapulaa.

Vuoden odotusajan vaikutukset Suomen vetovoimaan, opiskelijoiden valintoihin ja valmistuneiden Suomeen jäämiseen tulee arvioida erityisesti perheellisten ja työelämäkokemusta omaavien opiskelijoiden osalta. Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta keskeinen kysymys ei ole yksin maahantulo, vaan se, jäävätkö Suomessa koulutetut osaajat valmistumisen jälkeen suomalaisille työmarkkinoille.

Arene esittää, että odotusajan vaikutuksia seurataan erikseen kansainvälisten hakijoiden määrän, opiskelupaikan vastaanottamisen, opintojen aloittamisen, keskeyttämisen, valmistumisen, Suomeen työllistymisen ja YAMK-opiskelijoiden määrän osalta. Lisäksi sääntelyn toimeenpanossa on varmistettava, että lapsen etu ja perheen kokonaistilanne voidaan arvioida aidosti tapauskohtaisesti.

Ulkomaalaislain ja tutkija- ja opiskelijalain soveltamista koskeva ehdotus

Arene pitää perusteltuna, että viranomaisilla on riittävät keinot puuttua asiakirjaepäselvyyksiin, maahantulosäännösten kiertämiseen, hyväksikäyttöriskeihin ja tilanteisiin, joissa opiskelijalla ei tosiasiallisesti ole edellytyksiä aloittaa tai jatkaa opintoja Suomessa.

Sääntelyn toimeenpanossa on kuitenkin varmistettava, että opiskelijavalinnan ja oleskelulupaharkinnan vastuut pysyvät erillään. Korkeakoulu arvioi opiskelijaksi ottamisen edellytykset ja viranomaisen oleskeluluvan edellytykset. Tätä työnjakoa ei tule hämärtää.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta riskinä on, että lupaharkinnan laajeneminen lisää korkeakouluille epäselviä lisäselvityspyyntöjä tai viivästyttää opiskelijoiden saapumista Suomeen. Opiskelijan myöhästynyt maahantulo vaikeuttaa opintojen aloitusta, ryhmäytymistä, orientaatiota ja käytännön opintojärjestelyjä.

Arene esittää, että ennen sääntelyn soveltamista laaditaan yhteinen toimeenpano-ohjeistus korkeakouluille ja viranomaisille. Ohjeistuksessa on täsmennettävä, milloin korkeakoululta voidaan pyytää lisätietoja, mitä tietoja korkeakoulu voi antaa ja miten varmistetaan, ettei opiskelijavalintaan synny päällekkäistä viranomaisvalvontaa.

Kielitaitoedellytystä koskeva ehdotus

Arene pitää perusteltuna, että opiskelijalla tulee olla opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito. Riittävä opetuskielen taito on edellytys opintojen etenemiselle, harjoitteluun osallistumiselle, opiskelijan hyvinvoinnille ja myöhemmälle työllistymiselle.

Kielitaitoedellytyksen toimeenpanossa vastuiden tulee olla selkeät. Korkeakoulu arvioi opetuskielen riittävyyden osana opiskelijavalintaa. Viranomaisen tehtävänä ei tule olla korkeakoulun tekemän valinnan arviointi uudelleen, vaan mahdollisuus puuttua ilmeisiin ja perusteltuihin ristiriitatilanteisiin, joissa hakijan tosiasiallinen kielitaito on selvästi ristiriidassa esitettyjen selvitysten kanssa.

Arene kannattaa valtakunnallisesti selkeitä ja korkeakoulujen opiskelijavalintaa tukevia toimintatapoja kielitaidon osoittamiseen. Toimintatapojen tulee vahvistaa hakijoiden yhdenvertaista kohtelua ja ehkäistä väärinkäytöksiä ilman, että ne kaventavat korkeakoulujen vastuuta arvioida opetuskielen riittävyyttä osana opiskelijavalintaa. Samalla on vältettävä mallia, joka lisäisi korkeakouluille tapauskohtaista manuaalista todistelua jokaisesta hakijasta. Tarvittaessa voidaan laatia kevyt yhteinen asiakirjamalli, jolla korkeakoulu osoittaa, millä perusteella kielitaito on opiskelijavalinnassa katsottu riittäväksi.

Arene korostaa myös, että opetuskielen osaaminen ja kotimaisten kielten oppiminen ovat eri asioita. Englanninkieliseen koulutukseen hakevan tulee osoittaa riittävä englannin kielen taito. Suomen ja

ruotsin kielen oppimista tulee vahvistaa opintojen aikana, jotta kansainväliset opiskelijat työllistyvät Suomeen nykyistä paremmin. Tämä edellyttää kuitenkin erillisiä koulutuspoliittisia ja rahoituksellisia ratkaisuja, ei pelkkää oleskelulupasääntelyä.

Toimeentuloedellytystä koskevaa asetuksenantovaltuutussäännöstä ja sen perusteella säädettävää valtioneuvoston asetusta koskeva ehdotus

Arene pitää perusteltuna, että toimeentuloedellytyksen euromääräinen taso on opiskelijoille ja korkeakouluille selkeä. Kansainvälisen opiskelijan on saatava oikea tieto siitä, millaisia kustannuksia Suomessa opiskelu, asuminen ja eläminen aiheuttavat.

Toimeentuloedellytyksen tason on oltava realistinen, ennakoitava ja oikeasuhtainen. Liian matala taso voi johtaa opiskelijan taloudellisiin vaikeuksiin ja epärealistisiin odotuksiin työnsaannista opintojen alkuvaiheessa. Liian korkea taso puolestaan voi rajata Suomen ulkopuolelle hakijoita, joilla olisi hyvät edellytykset opiskella, valmistua ja työllistyä Suomeen.

Arene pitää välttämättömänä, että toimeentuloedellytystä tarkastellaan yhdessä muiden kansainvälisiä opiskelijoita koskevien muutosten kanssa. Lukuvuosimaksut, hakemusmaksut, kielitaitoedellytys, perheen yhdistämisen muutokset ja lupaprosessin vaatimukset muodostavat kokonaisuuden. Yksittäinen muutos voi olla perusteltu, mutta muutosten yhteisvaikutus voi heikentää Suomen vetovoimaa ja korkeakoulujen mahdollisuuksia vastata työelämän osaajatarpeisiin.

Arene esittää, että viranomaisohjeissa täsmennetään selkeästi, mitä opiskelijan tulee osoittaa ensimmäistä oleskelulupaa hakiessaan. Sääntelyä ei tule tulkita niin, että opiskelijan olisi osoitettava koko tutkinnon ajalle kaikki elinkustannukset ja lukuvuosimaksut täysimääräisesti jo ennen Suomeen saapumista, ellei tämä ole nimenomaisesti tarkoitettu sääntelyratkaisu.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Arene korostaa, että kansainvälisiä opiskelijoita koskevaa sääntelyä ei tule rakentaa vain riskienhallinnan näkökulmasta. Suomi tarvitsee kansainvälisiä osaajia ja ammattikorkeakoulut ovat keskeinen väylä näiden osaajien kouluttamiseen, työelämäyhteyksien rakentamiseen ja alueille kiinnittymiseen.

Jatkovalmistelussa tulee laatia yhteisvaikutusten arviointi kansainvälisiä opiskelijoita koskevista viimeaikaisista ja vireillä olevista muutoksista. Arvioinnissa tulee tarkastella vaikutuksia hakijamääriin, opiskelupaikan vastaanottamiseen, lukuvuosimaksutuottoihin, opiskelijoiden toimeentuloon, opintojen etenemiseen, valmistumiseen, Suomeen jäämiseen ja alueelliseen työvoiman saatavuuteen.

Arene pitää erityisen tärkeänä, että Suomessa suoritettu ammattikorkeakoulututkinto tunnistetaan johdonmukaisesti jatko-oleskelun ja pysyvän oleskelun sääntelyssä. Jos ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden asema jää heikommaksi kuin muiden korkeakoulututkinnon suorittaneiden, se heikentää ammattikorkeakoulutuksen kansainvälistä vetovoimaa ja vaikeuttaa Suomessa koulutettujen osaajien pitämistä työmarkkinoilla.

Lisäksi Arene korostaa agenttitoiminnan selkeyttämistä. Korkeakoulu voi vastata omista sopimuskumppaneistaan, mutta ei sellaisista välittäjistä, joiden kanssa sillä ei ole sopimussuhdetta. Kansainvälisille hakijoille on viestittävä selkeästi, että Suomeen voi hakea opiskelemaan ilman välittäjäpalvelua.

Arene esittää, että sääntelyn vaikutuksia seurataan ensimmäisten hakukausien aikana yhteistyössä ministeriöiden, Maahanmuuttoviraston, Opetushallituksen, korkeakoulujen ja opiskelijajärjestöjen kanssa. Tarvittaessa ohjeistusta ja sääntelyä on korjattava nopeasti, jos muutokset heikentävät kohtuuttomasti opiskelijoiden asemaa, opintojen aloitusta tai Suomen kykyä houkutella ja pitää kansainvälisiä osaajia.

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry